

TARİHSEL VE EKONOMİK ARKA PLANI IŞIĞINDA ESTONYA E-VATANDAŞLIK SİSTEMİ

Av.Besim Berk AKCAN

20 Ağustos 1991 tarihinde Moskova'daki Sovyet askeri darbe girişimi sırasında yeniden bağımsızlığını kazanan Estonya¹, eski Sovyet ülkeleri arasında satın alma gücü paritesine göre milli gelire ilişkin en güncel istatistikler (2018 yılı için) incelendiğinde; ekonomik olarak en iyi durumdaki ülke olarak göze çarpmaktadır.² 1991 yılının sonlarında komünizm sonrası dönemi yaşayan ve maddi anlamda yoksul bir ülkeyken; birtakım yapısal ve kurumsal reformlar yaparak kendisini Sovyet mirasından sıyırmış ve sosyalist ekonomiden liberal, özel sektör bazlı pazar ekonomisine geçmiştir³. Nüfusu ve yüzölçümü az, ekonomik imkanları kısıtlı bir ülke olan Estonya'yı; toplumsal bilinci, maddi yaşam koşullarının belirlediği⁴ hususunu da göz önüne alarak incelediğimizde, ülkenin teknolojiye ağırlık vererek⁵ bugünkü konumuna erişme hikayesi oldukça ilgi çekici hale gelmektedir.

Sovyetler Birliği'nden kopuştan 4 yıl sonra, 1995 yılında; o dönemler kıdemli bir diplomat olan ve sonradan Estonya Devlet Başkanlığı da yapmış Toomas Hendrik Ilves⁶'in okuduğu Jeremy Rifkin'e ait "The End of Work" isimli eser ve bu eserden aldığı ilhamla öncü olduğu bir kampanya neticesinde; 1997 yılına kadar bünyesindeki okulların %97'sine bilgisayar ve internet sağlayan⁷, 2000 yılına kadar ise bünyesindeki okulların tamamına bu

¹ ERR News - Twenty-eight years since Estonia regained independence from Soviet Union : <https://news.err.ee/972006/twenty-eight-years-since-estonia-regained-independence-from-soviet-union>

² The World Bank - GDP per capita, PPP (current international \$) - Latvia, Estonia, Lithuania, Russian Federation, Ukraine, Georgia, Belarus, Armenia, Azerbaijan, Moldova, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Uzbekistan, Turkmenistan, Tajikistan : https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2018&locations=LV-EE-LT-RU-UA-GE-BY-AM-AZ-MD-KZ-KG-UZ-TM-TJ&most_recent_year_desc=false&start=2018&view=bar

³ Rünno Lumiste, Robert Pefferly, Alari Purju - Estonia's Economic Development: Trends, Practices, and Sources A Case Study, The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank on behalf of the Commission on Growth and Development : https://www.researchgate.net/publication/237445486_Estonia's_Economic_Development_Trends_Practices_and_Sources_A_Case_Study_Commission_of_Growth_and_Development

⁴ "Maddi hayatın üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal ve entelektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklarıdır." Karl Marx - Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı, Sol Yayınları, 1979, 4. Baskı. Sayfa: 25

⁵ Rainer Kattel, Ines Mergel - Estonia's digital transformation: Mission mystique and the hiding hand, University College London Institute for Innovation and Public Purpose (IIPP) Working Paper, 27 September 2018 : https://www.ucl.ac.uk/bartlett/public-purpose/sites/public-purpose/files/iipp-wp-2018-09_estonias_digital_transformation.pdf

⁶ Estonya'nın 4. Başkanı olarak 2006-2016 yılları arasında görev yapmış bir siyasetçi : <https://www.presidentilves.ee/bio>

⁷ Patrick Kingsley - How tiny Estonia stepped out of USSR's shadow to become an internet titan, 15 Nisan 2012 : <https://www.theguardian.com/technology/2012/apr/15/estonia-ussr-shadow-internet-titan>

imkanları sağlayan, 2002 yılından itibaren yüksek teknolojiye ulusal kimlik sistemine geçen ve bu sistem bünyesindeki kimlikler aracılığıyla atılan dijital imzalarla hemen hemen her resmi işlemin yapılabilirdiği, halihazırda kamu hizmetlerinin %99'unun çevrimiçi olduğu⁸, 2017 yılında ise kamu hizmetlerinin öncüsü Avrupalı ulus haline gelen⁹ ve konumunu 2019 itibarıyla hala koruyan¹⁰ ve aynı yıl itibarıyla meskenlerin %90'ında internet bağlantısı olan Estonya'nın¹¹, bu makalenin ana konusu olan son yıllardaki en önemli girişimi ise 2014 yılı Aralık ayında faaliyete başlayan E-Vatandaşlık sistemi¹² olmuştur.

Dünyada ilk defa Estonya tarafından sunulan E-Vatandaşlık hizmeti, temel olarak; girişimcilerin, vatandaşlık, oturma izni gibi engellere takılmaksızın dijital anlamda Estonya vatandaşı olarak; Avrupa Birliği sınırları içerisinde, çevrimiçi olarak şirket kurmalarını ve yönetmelerini sağlayan bir yeniliktir. Bu sistemin girişimcilere sağladığı en büyük avantajlar; konum bazında bağımsız olma, Estonya'daki şirketi tamamen çevrimiçi yolla kurabilme, şirketle ilgili her türlü evrak ve türevini dijital olarak imzalamak başta olmak üzere sair işlemleri yapabilme, vergileri tamamen internet üzerinden beyan edebilme ve her türlü online platform aracılığıyla ödeme alabilme olarak özetlenebilir.¹³

E-Vatandaşlık sahibi olmak için; [ilgili internet sitesinin](#) ziyaret edilerek formların doldurulması, talep edilen belgelerin internet üzerinden sunulması ve başvuru ücretinin ödenmesi gerekmektedir. Bu aşamalar tamamlandıktan sonra "Estonya Polisi & Sınır Koruması" biriminin yapacağı denetimleri takriben başvurunun uygun bulunması halinde; başvuruda belirtilen teslim alma merkezinden 5 yıl süreyle geçerli E-Vatandaşlık kartını¹⁴ ve USB uçlu okuma aygıtını içeren E-Vatandaşlık kitinin edinilmesi mümkün olacaktır.¹⁵

E-Vatandaşlık kitinin edinilmesini müteakip Estonya'da şirket kurma başvurusu kısa sürmektedir. Şirket adı, pay sahipleri vb. hususlarla ilgili formların doldurulması, şirket kayıt tutarının ödenmesi, Estonya sınırlarında bir şirket adresi ile anılan bölgede mukim bir irtibat kişisi belirtilmesi ve Estonya'da bir banka üzerinden şirket işlemlerinin yönetilmesi için hesap açılması yeterlidir.¹⁶ Tüm bu aşamalar tamamlandıktan sonra; başvuru konusu şirketin kuruluşu ortalama 3 saat içerisinde gerçekleşmekte ve anılan şirket faaliyete başlayabilmektedir.¹⁷

6 yıldır OECD ülkeleri kapsamında en rekabetçi vergi sistemine sahip olan Estonya'da¹⁸, şirket kurmanın bilhassa vergisel anlamda avantajlı olduğu söylenebilir. Yerel

⁸ Elizabeth Schulze - How a tiny country bordering Russia became one of the most tech-savvy societies in the world : <https://www.cnbc.com/2019/02/08/how-estonia-became-a-digital-society.html>

⁹ European Commission – Digital Economy and Society Index (DESI) 2017 : https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_17_352

¹⁰ European Commission – Digital Economy and Society Index (DESI) 2019 : https://ec.europa.eu/commission/news/digital-economy-and-society-index-2019-jun-11_en

¹¹ Statistics Estonia - The majority of enterprises use information and communication technology (ICT) security measures : <https://www.stat.ee/news-release-2019-111>

¹² E-Residency Week 2019 : <https://e-resident.gov.ee/e-residency-week/>

¹³ Republic of Estonia E-Residency - Why become an e-resident : <https://learn.e-resident.gov.ee/hc/en-us/articles/360000625098-Why-become-an-e-resident>

¹⁴ Republic of Estonia E-Residency – Cost & Fees : <https://learn.e-resident.gov.ee/hc/en-us/articles/360000625118-Cost-fees>

¹⁵ Republic of Estonia E-Residency - Become an e-resident : <https://e-resident.gov.ee/become-an-e-resident/>

¹⁶ Republic of Estonia E-Residency - Start a Company : <https://e-resident.gov.ee/start-a-company/>

¹⁷ Invest in Estonia - Establishing a company : <https://investinestonia.com/business-in-estonia/establishing-company/process>

¹⁸ Sten Hankewitz – Estonia has the most competitive tax system in the OECD - for the sixth year in a row : <https://estonianworld.com/business/estonia-has-the-most-competitive-tax-system-in-the-oecd-for-the-sixth-year-in-a-row/>

mevzuat bakımından Estonya’da gelir vergisi aylık beyana tabidir. Gelir vergisinin özel bir türü olan ve şirketler açısından söz konusu olan kurumlar vergisi, Estonya’da kurulu şirketler açısından ancak; şirketten bir kazanç çıkışı olması halinde ve %20 oranlı olarak uygulanmaktadır. Anılan kazancın şirket bünyesinde kalması halinde ise bu kazanç vergilendirilmemektedir. Şirket çalışanları açısından bakıldığında ise şirket yöneticilerinin ücretleri %20 gelir vergisine ve %33 sosyal vergiye tabidir.¹⁹ Bir diğer önemli vergi kalemi olan KDV açısından yıllık 40.000 € ve üzerinde ciro yapılması halinde KDV ödeyicisi kaydı yaptırılması zorunluluğu gündeme gelecek olup, standart KDV oranı %20’dir²⁰. Uluslararası mevzuata bakıldığında ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Estonya Cumhuriyeti Hükümeti arasında 25/08/2003 tarihinde imzalanan ve 01/01/2016 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlayan “Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması”²¹ hükümleri göz önüne alındığı vakit Türk vatandaşları ve şirketleri açısından Estonya’da şirket kurmak ve yatırım yapmak çifte vergilendirme sorunu da söz konusu olmayacağı için vergi açısından caziptir. Ancak; yine de belirtmekte fayda var ki, bazı durumlarda tabi olunan vergi oranları artabilmekte yahut azalabilmekte olup; vergi konusunda bir uzmanla çalışılması bu konuda sorunlarla karşılaşılmasının önüne geçmeye elverişli olacaktır.

Halihazırda 165’den fazla ülkeden 62.000’in üzerinde E-Vatandaşlık sahibi olan şahsın ve bu şahıslarca kurulmuş ve yönetilen 10.000’in üzerinde şirketin bulunduğu²² Estonya, bu sayede E-Vatandaşlık hizmetinin kuruluşundan; 2019 yılı ağustos başına kadar olan süre itibarıyla ekonomik olarak 25.000.000 €’luk kazanımı doğrudan görmüştür²³. Kısa sayılacak bir süre önce yeniden bağımsızlığı kazanan Estonya, gerek teknolojiye verdiği önem, gerekse Avrupa Birliği üyesi olması sebepleriyle; Avrupa tek pazarında faaliyette bulunmak ve Avrupa Birliği üzerinden global dünya ile bütünleşmek isteyen yatırımcılar açısından, sunduğu E-Vatandaşlık hizmeti ve mevcut vergi politikaları birlikte değerlendirildiğinde bir cazibe merkezi olarak karşımızda durmaktadır.

¹⁹ Republic of Estonia E-Residency - Estonian tax basics : <https://learn.e-resident.gov.ee/hc/en-us/articles/360000721597-Estonian-tax-basics>

²⁰ Republic of Estonia E-Residency - VAT registration : <https://learn.e-resident.gov.ee/hc/en-us/articles/360000871738-VAT-registration>

²¹ Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Estonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması : https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/uluslararasi_mevzuat/ESTONYA.htm

²² Katrin Vaga (E-Vatandaşlık Halkla İlişkiler Başkanı) - E-Vatandaşlık Sunumu, Büyük Londra Oteli, 27 Kasım 2019

²³ BNS - Estonia seeking to make e-residency more efficient for entrepreneurs : <https://news.err.ee/969056/estonia-seeking-to-make-e-residency-more-efficient-for-entrepreneurs>